

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה

פְּרָשַׁת נֹחַ

א' חשון תשפ"ה

שבת ראש חודש

לא אומרים צדקתך

הפטרה: השמים כסאי

יציאת שבת ר"ת: 17:53

גיליון 887

יציאת השבת:

17:26

ירושלים: 17:26

כניסת השבת:

16:15

ירושלים: 16:14

טוב ליהדות לה'

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

על הכתוב בפרשתנו: "לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם, כי יצר לב האדם רע מנעוריו, ולא אוסיף עוד להכות את כל חי כאשר עשיתי, עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וקיץ וחורף ויום ולילה לא ישובתו". נאמר במדרש רבה: "אמר רבי יצחק: מי גרם להם שימרדו בי? לא על שהן זורעין ולא קוצרין? דאמר רבי יצחק: אחת לארבעים שנה היו זורעים, ותמיד היה להם אויר יפה כמו מן הפסח ועד העצרת".

לפי המדרש, פרנסתם של דור המבול היתה ללא טורח, שהיו זורעים פעם בארבעים שנה ומכח אותה זריעה היו קוצרים די צרכם ואינם צריכים לזרוע שוב. ובגלל שלא היו צריכים לטרוח כל-כך חטאו, שהבטלה מביאה לידי חטא. ואחר המבול נתקלקלה האדמה ונצטרך האדם לעמול בעבודת האדמה ובדרך זו לא היה פנוי לחטא, מתוך עמלו הרב במלאכתו. וכך יש לפרש את הפסוקים הנ"ל: מפני שיצר לב האדם רע מנעוריו, לפיכך צריך לקבוע את עונות השנה שלא ישובתו. כדי שהאדם יהיה עסוק במלאכתו כל השנה ולא יפנה את לבו לדבר עבירה. ואולם יש להקשות, שהרי כבר נתקלקלה האדמה בגלל חטא אדם הראשון כמו שנאמר: "ארורה האדמה בעבורך בעצבון תאכלנה כל ימי חיך, וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה, בזעת אפריך תאכל לחם". ומדוע לא חלה הקלקלה על האדמה עד המבול? ויש לומר, שאם האדמה היתה מקוללת מיד כבר ביום הראשון, האדם לא היה יודע להעריך את טוב האדמה ומה איבד. ולפיכך לא נתקלקלה האדמה בפועל עד לאחר המבול, כי רק מתוך הרגשת הטוב והשלימות ניתן להכיר בחסרון.

חובה קדושה מוטלת על כל אחד מאתנו להכיר בטובתו של הבורא ולרתום הרגשה זו לעבודת ה' ולא להיות בבחינת "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוךך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל..." אלא בבחינת "ואהבת את ה' אלוךך... ובכל מאודך", שבכל מידה ומידה שהוא מודד לך הוי מודה לו מאוד מאוד – טוב להודות לה'.

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

בין נח לאברהם

בדיקוק עשרה דורות בין אדם לנח ובדיקוק עשרה דורות בין נח לאברהם.
התוכנית הא' לוקית הכלל עולמית באה ללמדנו מוסר. (אבות ה, ב):

עֲשֶׂה דורות מאדם ועד נח, להודיע כִּמְה אֶרֶךְ אֲפִים לִפְנֵי, שְׁכַל הַדורות הִיו מְכַעֲסִין וּבָאִין עַד
שֶׁהֵבִיא עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַמַּבּוּל. עֲשֶׂה דורות מִנֵּחַ וְעַד אֲבִרָהֶם, להודיע כִּמְה אֶרֶךְ אֲפִים לִפְנֵי,
שְׁכַל הַדורות הִיו מְכַעֲסִין וּבָאִין, עַד שֶׁבָּא אֲבִרָהֶם וְקִבֵּל עָלָיו שֶׁכַּר בָּלָם:

עשרה דורות מאדם ועד נח - ואלו הן: אדם, שת, אנוש, קינן, מהללאל, ירד, חנוך, מתושלח, למך, נח. והטעם שנמנו דורות אלו בתורה, ודאי לא נבעו מסיפור היסטורי, אלא כדי להודיע לנו עניין מוסרי יסודי: להודיע כמה הקב"ה מאריך אפו.

שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול - מכאן אנו למדים כי אמנם הקב"ה מאריך אפו, אבל לבסוף הוא גובה את החוב ואינו מוותר על שום דבר, שהאומר הקב"ה ותרן יוותרו מועיו (בבא קמא נא). וכן אמרו: מאריך אפיה וגבי דיליה. כלומר, הקב"ה מאריך אפו, אך לבסוף גובה את חובו.

משל של אברהם ונח למה דומה? לבני אדם שהיו בחדר אחד והיה בו קר, לקח איש אחד מעיל פרווה ונתכסה בו, ואולם רק הוא התחמם בו, ואילו איש אחר שהיה שם הדליק תנור, וכך גרם שלא רק הוא התחמם אלא גם כל אלו שהיו עמו.

עשרה דורות מנח ועד אברהם - ואלו הן: שם, ארפכשד, שלח, עבר, פלג, רעו, שרוג, נחור, תרח, אברהם. והטעם שנמנו דורות אלו בתורה, כדי להודיע כמה הקב"ה ארך אפים.

שכל הדורות היו מכעיסין ובאין - אותם הדורות היו מכעיסים את הקב"ה, וכמו שהביא הרמב"ם בסדר השתלשלות עבודה זרה (הלכות עבודת כוכבים פ"א, א-ג): "בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים היה, וזו היתה טעותם, אמרו: הואיל והאלהים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמישים המשמשים לפניו, ראויין הם לשבחם ולפאנם ולחלוק להם כבוד, וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבודו, כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך.

כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפאנם בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה, וזה היה עיקר עבודת כוכבים, וכך היו אומרים עובדיה היודעים עיקרה. לא שהן אומרים שאין שם אלוה אלא כוכב זה, הוא שירמיהו אומר: 'מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה, כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמוך, ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עץ הוא'. כלומר, הכל יודעים שאתה הוא לבדך, אבל טעותם וכסילותם שמדמים שזה ההבל רצונך הוא.

ואחר שארכו הימים עמדו בבני האדם נביאי שקר ואמרו שהאל צוה ואמר להם עבדו כוכב פלוני או כל הכוכבים והקריבו לו ונסכו לו כך וכך ובנו לו היכל ועשו צורתו, כדי להשתחוות לו כל העם הנשים והקטנים ושאר עמי הארץ. ומודיע להם צורה שבדה מלבו ואומר זו היא צורת הכוכב פלוני שהודיעוהו בנבואתו והתחילו על דרך זו לעשות צורות בהיכלות ותחת האילנות ובראשי ההרים ועל הגבעות ומתקבצין ומשתחוים להם ואומרים לכל העם שזו הצורה מטיבה ומריעה וראוי לעובדה וליראה ממנה.

וכהניהם אומרים להם שבעבודה זו תרבו ותצליחו ועשו כך כך ואל תעשו כך וכך, והתחילו כוזבים אחרים לעמוד ולומר שהכוכב עצמו או הגלגל או המלאך דבר עמהם ואמר להם עבדוני בכך וכך. והודיע להם דרך עבודתו ועשו כך ואל תעשו כך, ופשט דבר זה בכל העולם לעבוד את הצורות בעבודות משונות זו מזו ולהקריב להם ולהשתחוות.

וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו ונמצאו כל עם הארץ הנשים והקטנים אינם יודעים אלא הצורה של עץ ושל אבן וההיכל של אבנים שנתחנכו מקטנותם להשתחוות לה ולעובדה ולהשבע בשמה, והחכמים שהיו בהם, כגון: כהניהם וכיוצא בהן מדמין שאין שם אלוה אלא הכוכבים והגלגלים שנעשו הצורות האלו בגלגלם ולדמותן. אבל צור העולמים לא היה שום אדם שהיה מכירו ולא יודעו אלא יחידים בעולם, כגון: חנוך ומתושלח, נח, שם ועבר ועל דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עמודו של עולם והוא אברהם אבינו.

כיון שנגמל איתן זה התחיל לשוטט בדעתו והוא קטן... עד שהשיג דרך האמת והבין קו הצדק מתבוננתו הנכונה וידע שיש שם אלוה אחד והוא מנהיג הגלגל והוא ברא הכל ואין בכל הנמצא אלוה חוץ ממנו וידע שכל העולם טועים... והתחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלוה אחד לכל העולם ולו ראוי לעבוד והיה מהלך וקורא ומקבץ העם מעיר לעיר ומממלכה לממלכה עד שהגיע לארץ כנען והוא קורא שנאמר ויקרא שם בשם ה' אל עולם וכיון שהיו העם מתקבצין אליו ושואלין לו על דבריו היה מודיע לכל אחד ואחד כפי דעתו עד שיחזירוהו לדרך האמת".

עד שבא אברהם וקבל עליו שכר כלם - רבנו עובדיה מברטנורא פירש: "עשה מעשים טובים כנגד מה שהיה ראוי שיעשו כולם. לפיכך נצולו כולם בזכותו. וכמו שנמל עליו עול מצות בעולם הזה כנגד כולם כך קבל בעולם הבא שכר כנגד כולם, שכל אדם יש לו שני חלקים אחד בגן עדן ואחד בגיהנם, זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן. נתחייב נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנם". כיון שכל אותם הדורות היו מכעיסין ובאין ולא היה בהם מי שראוי לשכר עד אברהם אבינו, לפיכך נמל הוא גם את חלקם הטוב שהיה ראוי להם לו היו מטיבין את דרכם לפני הקב"ה.

ורש"י פירש: עד שבא אברהם וקבל עליו שכר כלם "השכר שהיה ראוי לכולם אלו חזרו בתשובה קבל אברהם אבינו על עצמו. ובנח לא נאמר עד שבא נח וקבל עליו שכר כולם לפי שלא היה צדיק כל כך". ולפי דבריו אלו מובן ההבדל בין הרישא לסיפא של המשנה, כי אברהם גרם בפועל שיעשו בני דורו תשובה, וכדברי המדרש (בראשית רבה לט, יד):

"ואת הנפש אשר עשו בחרן", אמר רבי אלעזר בן זימרא: אם מתכנסין כל באי העולם לברוא אפילו יתוש אחד אינן יכולין לזרוק בו נשמה ואת אמר 'ואת הנפש אשר עשו'? אלא אלו הגרים שגייירו, ואם כן שגייירו למה אמר עשו? אלא ללמדך שכל מי שהוא מקרב את העובד כוכבים ומגייירו כאלו בראו... למה נאמר אשר עשו? אמר רב הונא: אברהם היה מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים".

משל של אברהם ונח למה דומה? לבני אדם שהיו בחדר אחד והיה בו קר, לקח איש אחד מעיל פרווה ונתכסה בו, ואולם רק הוא התחמם בו, ואילו איש אחר שהיה שם הדליק תנור, וכך גרם שלא רק הוא התחמם אלא גם כל אלו שהיו עמו, כך נהג אברהם אבינו, מה שאין כן נח, המכונה בחסידות צדיק בפרווה, שלא זכה להחזיר את בני דורו ואבדו ברשעם, לא קבל שכר כנגד כולם, אלא שכרו בלבד.

(ע"פ ספר "מעשה אבות")

הלכות שאילת גשמים

א. בימות הגשמים מזכירין גבורות גשמים ואומרים בברכת 'מחיה המתים' 'מושיב הרוח ומוריד הגשם', ואין בזה שאלה או בקשה אלא שבח לה' שמסדר את עונת הגשמים בעתה, ורק בידו מפתח של גשמים. ושואלים את הגשמים בברכה התשיעית "ותן טל ומטר לברכה".

ב. בימות הגשמים אומרים בברכה התשיעית שבתפלת עמידה "ברך עלינו" (לנוסח הספרדים) או "ותן טל ומטר לברכה" (לנוסח האשכנזים). בארץ ישראל מתחילין לומר כן מליל ז' במרחשון. ואין מתחילין אלא מתאריך זה, כיון שחזו"ל רצו לתת לעולים לירושלים בימי סוכות זמן לחזור לבתיהם ללא גשמים.

ג. אם נזכר בתוך אמירת "ברכנו" יפסיק ויתחיל ברכת "ברך עלינו". ואפילו אמר "ברוך אתה" ולא אמר "ה'" של מברך השנים - חוזר לתחילת הברכה, וטוב שישהה שתי שניות (כשיעור הילוך ד' אמות) לפני שיתחיל ברכת "ברך עלינו".

ד. אם נזכר לאחר שאמר "ברוך אתה ה'" של סיום הברכה "מברך השנים", ולא אמר "מברך השנים", יאמר "למדני חוקיך" ויחזור ל"ברך עלינו". ואם אמר "ברוך אתה ה' מברך" יאמר "השנים" (שהרי כאן אינו יכול לסיים "למדני חוקיך") ואח"כ, יאמר מיד "ותן טל ומטר לברכה".

ה. אם נזכר אחרי שסיים את ברכת "ברכנו" ולפני שהתחיל "תקע בשופר" - יאמר מיד "ותן טל ומטר לברכה" וימשיך "תקע בשופר". אם נזכר אחרי שהתחיל "תקע בשופר", אפילו אמר רק מילת "תקע" ימשיך עד "שומע תפילה" ושם יאמר "ותן טל ומטר לברכה... כי אתה שומע תפילת כל פה".

ו. אם נזכר אחרי שאמר "ברוך אתה ה'" ולא סיים "שומע תפילה", יאמר "למדני חוקיך". תן טל ומטר לברכה. כי אתה שומע תפלת וכו'". אם נזכר אחרי שסיים ברכת "שומע תפילה" ולפני שהתחיל ברכת "רצה", יאמר שם "ותן טל ומטר לברכה" וימשיך "רצה" וכו'. אם נזכר אחרי שהתחיל ברכת "רצה", אפילו אמר רק מילת "רצה", עוצר במקום שנזכר וחוזר לברכת "השנים" ומתחיל "ברך עלינו" וממשיך בברכות "תקע" "השיבה" וכו' על הסדר.

ז. אם נזכר רק אחרי שאמר "יהיו לרצון אמרי פי" האחרון, הסמוך ל"עושה שלום", אפילו אם טרם עקר רגליו, חייב לחזור לתחילת תפילת שמונה עשרה, ואינו צריך שוב לומר "ה' שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", אלא מתחיל "ברוך אתה ה' וכו' (עין בא"ח בשלח יח, כה"ק ח"ס"ק כח). וכתוב בשו"ע (סי' קי"ז סעי' ד'): "אם לא שאל מטר בימות הגשמים, מחזירין אותו, אע"פ ששאל טל; אבל אם שאל מטר ולא טל, אין מחזירין אותו".

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל - נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לחסידות: ציפורי ויהושע לוי. שרה בת שמוחה, ביבה אלימלך. עורבן בעישה תקוה בת עזריה. אליהו בת ג'אן. אסתר בת דבבה. מול בת ענלה. אברהם בן רחל. רחמים בן סולמנה. דניאל בן אביגיל. אלינה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת ורדה. ערן בת רחל. מיטל מוריה אדרי. יוסף בן מיכל. דוד בישן ר'זי. לוסת: יוסף ויטריי בן דוד ר'זי. להחזרות נעדר: צה"ל ויטריי ובהם: אהרון שאול, הדוד גולדין, גיא חבר, רון ארד, יהודה כין, צבי פלדמן. וכל החטופים והשבויים בעזה!

לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף, הגר"מ אליהו. הרב אברהם עזריקמן. רבי מסעוד מלול. רבי יצחק שושן. רבי יעקב שושן. יונה יונה. סופר נגהם. יצחק דרעי. רבי אברהם בן שבאי אלעזר. מוקדם חיים דרעי. סיר נחום. ישראל אברהם נתן. שלמה בן מרים. יצחק ועמרם אטאם. אהרן מועלם. אליהו טייטל. דוד גרוסברג. מורי פלך. מרים קדושים. עמנוס דמרי. ר'זי שלמה. סינצטוב משה יהודה. יצחק זקן בן סליקה. נגהם משה. אמנון נסים וסליקה שושן. אליס טובול. חידה שמעון. יפה גורי. יונה קלון. סימל בת רבנו. ליטל שבת משה ענדה. חנה יצחק. אסתר חדר. אסתר בת תורא. אליהו בת פריחה. תורצה וזגרון. אסתר וענבר נחום. דניאל אלמלית. נגהם הלוי. דוד טוביל. מיכל עמר. אריה בן שמעון. ציונה בת דוד. יצחק ולאה אסטרונו. אליהו אדרי. עזריה עמנוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. יונה ויטריי שרעבי. מרים יהודה. שמואל למברגר. נעמה בת מנחם. ליאור רחמים. זק טל. עליזה מועלם. עליזה כרן. שרה אוריאל. דוד ופריחה כרן. שמעון בן רחל. אברהם אדרי. יוסף אלקובי. מיכאל ועקמן. חסיבה ששפוטש. עישה דודן. ברכה סופן. כמיסה ידי. רפי עשור. אתי זפרי. מעיין וסדר עשור. כמיסה כרן. מרים בת רחל. נאה כרן. אליה שחר. אורטל מבורך. יצחק ושמוחה אילוז. אורי יצחק אילוז ר'זי. יצחק בן פנינה ז"ל. ולע"נ הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצ, וציעליה צילה לבית משפחת ציטרון ח"י"ד. אברהם ולאה ציטרון ז"ל.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה